

1/2004 IRIZPENA

Irizpena Ezgaituak Euskal Autonomia Erkidegoko Lan Merkatu Arruntera Sartzeko

Planaren zirriborroaren gainean

Bilbon, 2004ko azaroaren 23an

I.- AURREKARIAK

Ekainaren 15ean Justizia, Lan eta Gizarte Segurantza Sailaren idatzia sartu zitzaigun Euskadiko Ekonomia eta Gizarte Arazoetarako Batzordera, "Ezgaituak EAEko Lan Merkatu Arruntera Sartzeko Planaren" zirriborroaren gaineko irizpena eman genezan eskatuz, Euskadiko Ekonomia eta Gizarte Arazoetarako Batzordeari buruzko ekainaren 27ko 9/1997 Legean finkatuta dagoenaren arabera.

Plana ezgaituek enplegu arrunta lortu ahal izan dezaten, enplegu horri eusteko berme gehigarriak izan ditzaten eta beren ezgaitasunarengatik lanbidezko garapen eta sustapenean baztertu ez ditzaten bultzatu behar delako eta neurri eraginkor eta kalitatezkoak ezartzeko sortu da.

Planaren zirriborroa jaso eta berehala Batzordeko kide guztiei kopia bana bidali zitzaien, egoki irizten zieten proposamen eta iritziak helarazi eta zegokion Lan Batzordera bideratu ahal izateko, Euskadiko Ekonomia eta Gizarte Arazoetarako Batzordearen Funtzionamenduko Arautegian dioena betez.

Azaroaren 16an Gizarte Garapeneko Batzordeak lan bilera egin zuen, eta irizpen proposamena prestatu zuten, Osoko Bilkuraren onespenerako aurkezteko. Osoko Bilkurak 2003ko azaroaren 23ko bileran irizpen hori onestea erabaki zuen, José Luis Ruiz García jaunak emandako boto partikularrarekin.

II.- EDUKIA

Ezgaituak EAEko Lan Merkatu Arruntera Sartzeko Planaren" zirriborroaren testua honelaxe eratuta dago: Atariko kapituluan dokumentuaren egitura eta eduki orokorrak aurkezten dira, ondoren lau kapitulu eta bi eranskin datoz. Hona hemen edukia, laburbilduta:

I. Kapituluak.- Jarduera esparrua

Lehenik eta behin, Plana Europako Batasunaren, Espainiar Estatuaren eta EAEn testuinguruan kokatzen da, joan den XX. mendeko laurogeigarren hamarkadatik gaur arte ezgaituak enplegura sartzeko izan duen bilakaera azalduz.

Ondoren, ekimen hau pentsatu, diseinatu eta abiarazteko izan diren motibazio nagusiak azaltzen dira:

- Lan merkatu arruntean lan egiteko eskubidea ezgaituen jomuga zilegitzat hartzea.
- Lan merkatu arruntean ezgaituen landun maila oso txikia dela ikusi izana.
- Ezgaituen kolektibo desberdinen artean enplegu arrunta lortzeko eta enplegu horri eusteko aukera berdintasuna erraztu beharra.

- EAEko Herri Administrazioan ezgaituek enplegura izatez iristea izan dezaten araupetu eta sustatzeko gizartearen eskakizuna.
- Tokian tokiko esperientziek pilatutako "egiten jakitea" jaso eta Europako egitarauetatik sortutako planekin aurrera segitu behar izatea. Egitarau horiek lortu nahi duten azkeneko helburua da herritarrengandik gertuen dauden administrazioak izan daitezen, araupetzeko duten ahalmenarekin, enplegura iritsi eta enpleguari eusteko praktikarik onenak bultzatuko dituztenak. Era berean, ezgaituek kalitatezko baldintzetan lan egin ahal izan dezaten eta beren karrera profesionala sustatu eta garatzeko gainerako langileek dituzten aukera berberak izan ditzaten bermatu nahi du.

Azkenik, Plana sendotzeko zuzenbide eta orientabide diren oinarri estrategikoak aurkezten dira. Plana ezgaituak lan merkatu arruntean sartzera bideratutako politiken erreferentziatzko esparrua izango da, baita jarritako helburu estrategikoak lortzen eta sostengatzen duten balioak izatez gauzatzen zenbaterainoko arrakasta izan den ebaluatzeko ere.

Planaren oinarrian dauden balioak, proposatzen diren neurrietan, bazterkeriarik eza, gizartearen partaidetza, osotasuneko ikuspegia, zuzentasuna, kalitatea eta eraginkortasuna eta eragingarritasuna dira eta, aldi berean, oinarritzko bi jarduera printzipioak politika aktiboak bultzatzea eta Enplegurako Erakundearen Arteko 2003-2006 Planeari txertatzea, planeko zati bihurtzea, izango dira.

II. Kapitulua.- Plana gauzatzeko antolakuntza egitura

Plana gauzatu eta jarraipena egiteko behar den antolakuntza egitura deskribatzen du, jarraibide estrategikoak zehazten ditu eta garapenean partaidetza aktiboa duten eragileak generikoki aipatzen ditu.

III. Kapitulua.- Arloak, helburuak eta ekintzak

Planaren jarduera arloak identifikatzen ditu, arlo horietako bakoitzean zer helburu orokor lortu nahi diren eta helburu horiek lortzeko zer-nolako ekintzak egingo diren zehazten du, baita hori guztia gauzatzeko zer organismo arduratuko den ere. Kapitulua hau, beraz, Planaren eragiketarako egitura da, zazpi arloren inguruan antolatuta:

1. Ikerketa: Arlo honetan garatuko diren jardueren asmoa ezgaituentzako enplegu politika aktiboaren diseinuan giltzarri diren aldagaiak identifikatzea da, ezgaituen kolektiboa lan merkatu arruntera sartzeko zenbateraino eragingarriak diren ebaluatuz. Lan munduarekin zerikusia duten produktu, egitarau eta zerbitzu teknologiko desberdinetara iristea, iristearen balio erantsia ere sustatu nahi dituzte, jardueran mugarik dutenek zein mugarik ez dutenek erabili ahal izan ditzaten.
2. Sentsibilizazioa: Gizartea oro har eta, bereziki, gizarte eta ekonomia eragileak ezgaituen lan indarra lan merkatu arruntera inolako gerorapenik gabe sartu beharrez kontzientziatzera bideratutako jardueren multzoa.
3. Enplegurako informazioa eta orientazioa: Arlo honetan ezgaituei lan merkatu arruntean sartu ahal izateko, beren gaitasun, helburu eta asmo pertsonalak zein diren, eta zer-nolako eta zenbaterainoko sostengua eta laguntza behar duten kontuan hartuta, beharko lituzketen informazioa eta aholkularitza emateko helburua duten neurri guztiak daude.
4. Trebakuntza profesionala: Ezgaituek ikaskuntza teoriko - praktiko, eraginkor, kalitatezko eta hezkuntzako hiru azpi-sistemetan lan merkatuara egokitutakoan parte har dezaten bermatzera bideratutako ekintzak.
5. Enpleguaren sustapena: Arlo honetan ezgaituei enplegu arruntera iristea eta egonkortasuna lortzea eta karrera profesionala bideratu ahal izatea bermatzeko ekimenak sustatzeko jarduera sorta zabala planteatu da.
6. Herri Administrazioak: EAEko Herri Administrazio desberdinak ezgaituen kontratazioan eta promozioan erreferentziatzko eredu izan daitezen sustatzera bideratutako ekintzak.

7. Lan Harremanak: Ezgaituentzat lan alorrean dagoen indarreko araudia bai sektore pribatuan bai publikoan izatez bete dadin bermatzera bideratutako neurriak.

IV. Kapituluak.- Ebaluazioa

Kapitulu honek Planaren ebaluazioak zein jarraibide orokorri erantzun beharko liokeen proposatzen du. III. Kapituluaren ezarritako helburuak betetzeari buruzko amaierako ebaluazioa bermatu beharko du, baita horretarako diseinatutako ekintzen jarraipen sistematikoa ere, erreakzio aukera ziurtatzeko, ebaluazioaz arduratzen den taldeak Planean aurreikusitako ekintzen desbideratzeak edo plana egitean lortu nahi ez diren ondoreak hautematekotan.

III.- OHARTARAZPENAK

Ohartarazpen orokorrak:

- I. Ezgaituen errealtateak agerian uzten du pertsona horiek lan merkatu arruntean sartzera bideratutako politikak ez dutela beren helburua lortu eta, hartara, lan mundura sartzearen aldetik, pertsona horien multzoaren egoera txarra da, argi eta garbi. Ahalmen Urrikoak Gizarteratzeko Legeak (LISMI)ezgaituentzako finkatutako enplegu erreserben kuotak kasu askotan betetzen ez direlako datuak esandako hori baiesten du.
- II. Ondorioz, Eusko Jaurlaritzak ezgaituak lan merkatuan pixkana sartuz joan daitezela sustatzeko berariazko plana diseinatzeko ekimena ona da.
- III. Baina arazoa ebazteari heltzearen ekimen laudagarri hori baino lehen orain arte garatutako politikak zorrozki ebaluatu beharko lirakeke, ezgaituen gizarteratze mailen pixkakako aurrerapena gainbegiratzen utziko duten emaitzen adierazle oinarrituz. Kontua ez da berria, eta eskarmentua handia da. Gero, gai horri heldu nahi dioen edozein Planek luzaroan saiaturako politika horien porrotaren zergatiak aztertuko dituen ebaluazioaren gainean sostengatutako diagnostikotik abiatu behar du.

Daukagun informazioaren arabera, ezgaituak lan merkatuan sartzek dakartzan arazoaren artean honako hauek daude:

a) Ezgaituen jarduera tasa oso txikia da, eta horrek esan nahi du oso gutxi direla, termino erlatibotan, lan egiteko adinean dauden eta izatez enplegurik eskatzen dutenak. Egoera horren arazoak konplexuak eta jatorriz desberdinak dira, ezbairik gabe: soziologikoak, ekonomikoak, psikologikoak eta abar, eta batez ere gizarte zerbitzuen eremuan ase gabeko beharrez garrantzitsuak izatea, horrek ezgaituei bizimodu autonomoa eta kalitatezkoa izatea eragozten baitie.

b) Enplegurik eskatzen duten ezgaituen prestakuntza eta egungo lan eskaintzan gehien eskatzen diren perfil profesionalak egokitzen ez direla, edo bat ez datozela.

c) Daukagun datuek adierazten digutenez, zentro horiek egiten ari diren lan ona aitortu arren, ez da Enpleguko Zentro Bereziarentzat beren araudian finkatutako helburua betetzen ari, zeren zereginetako bat ezgaituak lan babestutik lan merkatu arruntera igarotzea erraztea dela xedatzen baita.

Nolanahi ere, gaian eraginkortasunez ekin ahal izateko, ezgaituek lan merkatu arruntera sartzeko dituzten arazoak sortu eta areagotzen dituzten arazoak guzti-guztiak zorrozki aztertu behar dira.

Ohartarazpen orokor hauek egin eta gero, Euskadiko EGABk berariazko beste hauek ere egin behar dituela uste du:

Berariazko ohartarazpenak:

Jaurlaritzak prestatutako Planak, orain arte aplikatutako politikak ebaluatu ez direnez eta egoeraren diagnostikorik egin ez denez, arazoari nahikoa ez direla frogatuta geratu den politika baten eta neurri batzuen diseinutik heltzen dio, eta ez ditu ezgaituek lan merkatu arruntean sartzeari dagokionez bizi duten egoeraren jatorria dauden gai nagusietako batzuk kontuan hartzen.

Hona hemen Ezgaituak EAEko Lan Merkatu Arruntera Sartzeko Planak aurkezten dituen eta prestatzeko orduan kontuan hartu beharko liratekeen hainbat gai:

1. Planaren aurretik ezgaituen kolektiboak EAEren esparruan duen egoeraren gaineko diagnostiko zuhurra egin beharko litzateke, informazioa eguneratuz, zeren erabiltzen ari diren datuak nahikoa zaharrak baitira. Alde horretatik guk uste dugu berariazko azterlana egin beharko litzatekeela (zentsu bat), datuak eguneratuta eta sexuen, adin tarteen, lanbidezko prestakuntzaren, lurraldeen eta abarren arabera xehatuta edukitzea.
2. Batzorde honek espero du baloratzeko aurkeztu dioten Plan hau euskal gizartean praktikan islatzea eta ez dadin asmoen multzo hutsa izatera mugatu, eta ezgaituei lan merkatura sartzeko lagun diezaien, bizitzako alor guztietara irits daitezkeen bide gisa. Arloka aipatzen diren ekintzei dagokienez, ez dira bat ere zehatzak. Gehienek balizko jarduerak ildoak edo asmoak dirudite, plan batean berez beharko liratekeen planifikatutako ekintzak, helburu zehatz eta neurgarriak, dimentsionatuak eta epedunak baino. Eta, alde horretatik, azpimarratu nahi dugu guk baloratzeko aurkeztu den Planaren zirriborroak ez duela inolako aurrekontu partidarik finkatzen, ez eta zer epe hartuko lukeen argitzen ere, eta horrek asmo eta irudi hutsezko izaera duela jartzen du agerian.
3. Enpleguko Zentro Bereziei dagokienez, ez dio ezgaituei lan babestutik lan merkatu arruntera igarotzen laguntzeko esleituta duten zereginari buruzko gaiari heltzen. Ez du, halaber, enplegua sustatzera bideratutako ekintzen artean, hori zuzenean zein zeharka artean saiatzen den inolako ekintzarik jasotzen. Kontuan izan behar da, izenetik beretik ondorioztatzen denaren arabera, Planak ezgaituei enplegura iristea erraztea ez eze (eta hori lehenengo maila batean Zentro Berezi horien bidez zein kokaguneen bidez lortzen da), lan merkatu arruntean sar daitezkeen ere lortu nahi duela. Eta batetik besterako aldaketa hori da izatez gauzatzen ez dena eta, hori, ereduaren mugak agerian jartzeaz gain, azpi-enpleguko hobiak sortu eta finkatzen laguntzen ari da, kasu askotan.
4. Alde horretatik, faltan hartzen dugu enplegu bulegoetatik Enpleguko Zentro Bereziengana ezinbestean jo behar izan dezaten aipamen berezia egitea, edo ezgaitu batentzako lan eskaintzarik dutenean prentsan zabal dezaten agintzea, zeren zentro horietan aurkitzen baitira lan merkatu arruntean lan egiteko ondoen prestatuta dauden ezgaituak. Horrela lan eskuaren biraketa erraztuko litzateke, eta ikasteko eta enpresa arrunterako igarobide izateko benetako toki bihurtuko lirateke.
5. Beste alde batetik, Batzorde honek Planean prestakuntza eta enpleguaren alorrean ardurarik duten herri organismo desberdinen artean koordinatu daitezkeen deirik egiten ez dela igarri du, eta hori funtsezkoa da lortu nahi dituen helburuak erdiesteko.
6. Kasu askotan LISMIk sartutako ezgaituentzako enplegu erreserben kuota bete ez daitezkeen eragiten duten beste faktore batzuk izanik ere, aipatutako jarduerak tasa txikia eta enplegua eskatzen duten ezgaituen prestakuntza eta lan eskaintzan gehien eskatzen diren perfil profesionalak bat ez etortzea, eta Enplegurako Zentro Bereziak enplegu arruntera igarotzeko zereginean nahikoa ez egitea leudeke, besteak beste, kuota horiek bete ez daitezkeen azalduko luketen arrazoen artean.
7. Ezgaituei bizitza duin, autonomo eta kalitatezkoa bermatuko dieten gizarte zerbitzuak edukitzea ezinbestekoa da, gure ustez, eta zerbitzu horiek, Plan honen testuinguruan, enplegura iristea errazten duten eragile zeregina beretu beharko lukete, ezgaitasunarenganako erantzukizuna gizarte babesari soilik egoztearen akatsean erortzea saihestuz.
8. Administrazioak ezgaituei kolektibo horren lan merkatu arruntera sartzeko behar dituen baldintzetara egokitutako prestakuntza eskueran izatea bermatu beharko lieke, hala nola, zeinuen hizkuntzaren erabilpena (braille), sostenguko irakasleak, interpretariak, etsamina moldatuak, eta abar, enplegatzaileen eskariak behar duen prestakuntzaz jabetzeko.

9. Era berean, Administrazioak ezgaituen enplegu arrunta erabakitasunez bultzatu beharko luke, planak eta arauak aplikatu ahal izateko behar diren baldintzak sortzea lehenetsiz, ezarritako ikuskaritza bitartekoez baliatuz bete daitezen zaintzeak zentzurik izango badu.
10. Bestalde, beharrezkoa da, gure ustez, irismenaren oztopoak ezabatuko dituzten eta ezgaituak kontratatzearen abantaila ugariak ikusgai bihurtuko dituzten ekintza positiboak garatzearen aldeko apustua egitea eta, alde horretatik, Planean lanpostuak egokitzeari, sentsibilizatzeari, prestakuntzari eta kontratatza bultzatzeari dagokionez aurreikusitako ekintzak oso ondo ikusten ditugun.
11. Era berean, Euskadiko EGAB bereziki kezkatzen du emakume ezgaituen kolektiboak, bazterkeria bikoitza pairatzen baitu eta, beraz, berariazko arreta beharko bailuke. Planaren zirriborroan jasotako datuetan antzematen da hainbat emakume ezgaitu ez dela prestazio edo zerbitzuetara iristen ari, eta emakume ezgaitu horiek halakotzat erregistratuta ez badaude, nekez beteko dira helburuetako batzuk. Alderdi hau kontuan hartu beharko zuketean Planaren helburuetan.
12. Azkenik, gizarte eragileek Planaren garapenean izatez parte har dezaten behar diren bideak finkatu behar direla azpimarratu behar dugu, ezgaituak lan merkatu arruntera benetan sar daitezen helburu erkidea lortzeko beharrezkoa baiteritzogu.

IV.- ONDORIOAK

Euskadiko EGABrentzat beharrezkoa da "Ezgaituak EAeko Lan Merkatu Arruntera Sartzeko Planaren zirriborroa" sakon berrikustea arestian esandako terminoetan, tramitazioa ontzat joko bada.

Bilbon, 2004ko azaroaren 23an

O. I. Lehendakaria

Idazkari Nagusia

EUSKADIKO CCOOren ORDEZKARIAK EMANDAKO BOTO PARTIKULARRA

José Luis Ruiz CCOO izendatutako Euskadiko EGABk Gizarte Garapeneko Batzordeko kideak Irizpenari emandako ezezko botoa justifikatu du, eta boto partikularra eman du, ondoko arrazoiengatik:

“EGABtik ateratako Irizpenak finkatzen dituen punturik gehienekin ados gauden arren, ezin dugu onartu, ordea, Ohartarazpen Orokorren 3. puntuan, ezgaituek lan merkatu arruntera sartzeko dituzten arazoaren artean, esandakoak bezain garrantzitsuak diren edo are eragin handiagoa duten beste arazo batzuk isiltzea, hala nola:

- Lanpostuak ez daudela langile ezgaituaren sarbidea, segurtasuna eta osasuna bermatzera egokituta.
- Hautespenez irizpideak ez direla enplegura iristeko berdintasuna, eta ezgaituen jakintza eta gaitasunen ebaluazioa bermatzera egokitzen.

Gure ustez, lanerako prest dauden pertsonak gutxi badira enplegurako izatezko ahalbiderik ez dutelako dela. Beraz, ahalbide horiek ezarri behar dira, beren ingurumarietara egokitutako postuak sortuz. Horretarako ezgaituen kolektibo desberdinetan zenbat landun izan litezkeen baldintzen diagnostiko xehatua egin behar da, beren baldintzak egokiak direneko merkatu eta postuetan txertatzeko. Eta horrekin batera erreserbako kuota betearazi behar da.

Ez dago ezgaituen enpleguaren arazoa zenbaki kontu hutsa, lan merkatu sartzeko diren langileen kopuru hutseko kontua denik esaterik, ondokoak bezalako alderdi kualitatiboak alboratuz, esaterako: beren ingurune fisikoa egokitzea, edo bizitza kalitatea, autonomia hobetzea eta ondasun eta zerbitzuez gozatzeko aukera berdina izatea.

Azkenik, gure ustez, ezgaituak gizarteratzen eta laneratzen aurrera egiteko tratu berdintasuna bermatu behar zaie, pertsona horien eskubide kolektiboak onartu behar dira eta lanean sartzean babesik ez izatea langileen guztientzat oro har aitortuta dauden eskubideez gabetzea justifikatu nahi duten joerak alboratu behar dira.”

José Luis Ruiz García

EUSKADIKO LANGILE BATZORDEEN Ordezkarria